

Mga Tula

Mark Angeles

GANID

Bantog ang bangis ng ganid sa kabundukan:
nakagigilit ng leeg ang titig.

At ang talas
ng pang-amoy ay kayang tumalunton ng samyo

ng dugo, laway, o pawis na kumapit sa mga dahon at sanga;
nadilig sa lupang alabwab o bagbag

milya-milya man ang layo
ng sasagpangin. Nasisinghot niya ang singaw

ng katawan, ang hingal na naiwang
bumubuntot sa hangin.

Nakapanghihina ng tuhod ng mailap na hayop
ang gabing may himno ng tambaw.

At pamumutian ng sakong ang usa o baboy-ramong
aabutan ng angil

ngunit hindi na makasisibad
sapagkat mabilis na sumisikmat

ang ganid, ginugutay ang puntirya
hanggang ito ay mabuwal.

Iyong pagsabsab ng ganid—walang patawad—
ang siya ngayong maiiwan

sa malay ng mga bumaba sa patag—
walang pakundangang pagluray; makahayop na dahas.

MGA UOD SA BŪD DAHU

“Būd Dahu’ tempat sin atay-punud”
(Bud Dahung puntod ng magigiting)

- salin sa Tausug ni Benj Bangahan,
mula sa awit ni Mehol K. Sadain

Akala ng marami, nakatanim
kaming mga endoparasito
sa interyor ng tao—lumilitaw

sa sandaling malapok
ang mga labi ng may-katawan.
Bata-batalyong sanggano!

nag-uunahang makibkib
ang kinikiwalang litid at himaymay
sa naaagnas na dulang.

Malugod naming tinatanggap
ang luray na lalang
na para bang humihimod

ng pulot—hindi alintana
ang alingasaw. Sariling buhay
itong aming dinurugtungan

kaya paumanhin kung tingin namin ay piging
ang nakahain
sa sulyaw ng bulkan;

kaya akala namin ay sinadyang
wakwakin ang mga bangkay
ng isang libong Tausug—

pagkat sanggol kami kung kumain
at sanggol kaming di-mapaghanap
ng tarong.

BANAL NA BAKA, O HINDI BANAL, KUNDI MARTIR

1

Bumaha sa Taytay. At madalas bumaha
sa Taytay kaya akala ng mga miron
ito ay karaniwang araw.

Nang malaman nilang inanod
sa estero ang isang baka,
nasagi ng awa ang kanilang katawan.

Hindi nila inalam kung nalunod
ang baka o nagpatiwakal.

2

Buong buhay ng baka lumuhod siya
sa amo ng kaniyang mga magulang.

Tinanggap niya ang relihiyon ng kolonya.
Sa mga mata niyang bahagyang bulag sa suga,
diyos ang nagkabit sa kaniya ng tagikaw.

3

Kasamang inanod ng baka ang isang ahas.

4

Hindi na nila nalamang nagpakiwal-kiwal
ang ahas sa mga awang, sa ibabaw,
ng umaalimbukay na basura

*na ang ilan ay naghihintay na matunaw
at ang ilan ay nagnanasa ng pagkatunaw.*

Doon na ito nangisay at lumutang.

5

Marami ang nahabag sa balita ng bakang tinangay
ng ragasa, gayong hindi nila ito namalas.

Gayong hindi nila alam kung lumayas
ang baka nang gabing umuwing susuray-suray
ang kaniyang amo.

Maaaring dinuldol siya sa nalapok na damo,
ipinalapa ang kaniyang binti sa naulol na aso,
hinayaan ang kaniyang guya ay matangay ng estero.

Maaaring hindi siya tumakbo nang kalagin
ang kaniyang tali.

“Hindi matador ang aking diyos.”

Kaya, pakiwari niya,

ayos lang.

6

Hindi pinansin ng taumbayan
ang bahang lumalamon sa lungsod.
Akala nila ito ay karaniwang
araw.

Ang baha ay huhupa.

Pero hindi para sa baka.

MGA LAYAK

Lansa ng hininga
ng naaagnas na basura

ang kaulayaw ng rumorondang
kalabaw na mga langaw.

Isang paslit ang nakapulot
ng kinalbong manikang

nakangiti, walang saplot,
nanlilimahid sa banlik.

Apat na ulo ng kambing
ang nangawala sa bunton

ng namumuwalang mga plastik.
Bituka ng isda ang nakaluwa

sa isang supot na punit.
Nagsisiyesta ang mga pusang

hahalukay, hihimay
sa nakahandusay na mga tinik.

DUGUANG KALAPATI

Sumandaling tumigil ang munting mukid
para lingunin ang tinakasang palumpong—
kumaluskos ang mga siit at tuyong dahong

tiwalwal sa paanan ng lunduyang Diwalwal;
nangilabot ang ibong sarikulay ang balahibo,
kumarimot tulad ng manok na pugot ang ulo.

Batid niyang sanlaksa na ang sumasabsab
sa kabundukang hindi maliparang uwak
mula nang matuklasan itong nagdadalang-bulawan.

Maagap siya sa yabag ng mga abantero at atrasero,
sa dagundong ng mga ipinuslit na trosong
binabatak pababa sa tarik ng bulaos.

Matiwasay noong nananahan sa libis at lambak
ang minulan niyang kawan:
masiglang sumasalimbay sa alapaap;

sumisisid sa yakap ng ulop at mga ulap.
Hanggang sa matuklasang ang lahi ng tao
ay maninilang mabangis sa lahat.

Mula noon, ang kawan ay hindi na lumipad
nang matayog; nagpasuling-suling sa dawag
para dugtungan ang kani-kaniyang buhay.

Ngunit hindi nagawang ipagwalang-bahala
ang palahaw ng tinatahaw na kakahuyan.
Abot-langit ang hapis na nalikha

ng karuwagan na nakintal
sa dibdib ng lahat— isang sumpa
ang tanda ng pagdurugo

na para bang sinaksak sila roon ng punyal.
Sa sandaling iyon ng pagtigil at paglingon,
narinig ng mukid ang mga dayaw.

Sa simula ay banayad tulad ng pagsipol
hanggang maging isang aguy-oy;
sabay-sabay, angaw-angaw.